

N. Liidu ja lääneriikide salajane koostööpakt

Juba Julius Cesari ajast, aga võibolla isegi varem, kirjutasid võitjad endale ise ajalugu, millest sobimatud tõed olid välja jäetud ja ajaloost sai sobilike valeded kogumik, millega ühiskonnal polnud hiljem midagi peale hakata. Meie aja võltsingute allikaks on saanud Teine maailmasõda, mille mõningaid sündmusi ikka veel kiivalt varjatakse.

Moskva kahepalgeline poliitika ühelt poolt lääneriikide ja teiselt poolt Saksamaa suhtes on üldiselt tuntud. Vene ajaloolased on väitnud, et vaatamata Kremlist kostnud Hitleri-vastasest retoorikast, polnud Nõukogude juhtkond tegelikult Saksamaa tugevnemise vastu. Moskva eesmärgiks oli Saksamaa toetamine, kelles nähti vastukaalu nii lääneriikidele kui Poolale. Kaugema eesmärgina pidas Moskva aga silmas territoriaalseid võite Euroopas.

Nagu nüüd on selgunud, astus Stalin juba kolmekümnendate keskel kontakti Berliiniga ja taotles juba siis põhimõtteliselt samu eesmärke, nagu need oli kirjas 1939. aastal sõlmitud Molotov-Ribbentropi paktis. 21. märtsil kohtusid kindralid W. Von Blomberg, W. Fritsch ja W. Keitel Novgorodi lähedal erirongis marssal Tuhhatševski ning N. Buhharini ja A. Rõkoviga. Järgmine läbirääkimine toimus Prahhas ja 1936. algul jõuti Moskvas kokkuleppele, kus põhimõtteliselt lepidi kokku samades küsimustes, mis hiljem olid ära toodud MRPs. Peale selle sai Saksamaa Moskvalt nõusoleku, et 1919. aasta Versailles' rahuleping on Saksamaa suhtes meelevaldne ja seda ei pea Saksamaa täitma. Ka toetas Moskva, et Saksamaa peab saama naaberriikidelt tagasi sakslastega asustatud alad. Hitler kinnitas, et kui Saksamaa kõne all olevad alad ja endised asumaad Aafrikas tagasi saab, siis rohkem territoriaalseid pretensioone tal ei ole.

1939. aastal, kui Suurbritannia ja Prantsusmaa garanteerisid Poolat, sõlmisid Moskva ja Berliin 23. augustil Molotov-Ribbentropi pakti.

Nõukogude Liidu ja lääneriikide salapakt

Marssal Mannerheim

Nagu Soome marssal Mannerheimi arhiivimaterjalide põhjal nüüd on selgunud, sõlmiti 1939. aastal peale Molotov-Ribbentropi pakti veel üks salapakt Nõukogude Liidu, Inglismaa ja Prantsusmaa vahel, mille olemasolust polnud avalikkus palju aastaid teadlik.

Nagu nüüd on selgunud, sõlmisid need kolm suurriiki 15. oktoobril 1939 - s.o. kolm nädalat peale MRPd, salajase koostööpakti, mille eesmärgiks oli Saksamaa vallutamine. Nimetatud koostööpaktiga andsid Inglismaa ja Prantsusmaa N Liidule õiguse okupeerida Soome ja Baltimaad ning samuti Põhja-Rootsi ja Põhja-Norra.

See Moskvas sõlmitud ja rangelt salastatud pakt oli kahe lääneriigi ja Moskva poolt sõlmitud sõjaline sobing, mis kuni **2017-aastani on Inglismaa arhiividesse suletud**. Nimetatud salapakt tuli ilmsiks Soome marssal Carl Gustav Emil von Mannerheimi poolt koostatud salajaste luurematerjalide kausta S-32 põhjal, mida Soome haridusnõunik reservmajor Erkki Hautamäki kasutas oma hiljuti ilmunud raamatu "Suomi myrskyn silmässä" (*Soome tormi keerises*) koostamisel. Raamat on 342-leheküljeline ja pühendatud marssal Mannerheimi usaldusmehele Vilho Tahvanaisele. Raamat ilmus 2004. aastal ka rootsi keeles.

Kui Mannerheim 1917. aastal lahkus Tsaarivene armee, leppis ta oma sinna jäänud sõpradest-ohvitseridega kokku nende kaudu

salajase info saamises Venemaalt. Ohvitseride varjunimedeks olid Gregori, Irina ja Luci. Neilt saadud saladokumentidest sai alguse Mannerheimi salajane toimik S-32.

1930. aastal õnnestus metsatöölisel ja parvepoisil Vilho Tahvanainenil oma valdusse saada Ilomantsin Koitajõel Soome - N. Liidu piiri ületanud nõukogude agendil kaasas olnud salajased luureandmed ja toimetas need Joensuu sõjaväeringkonna ülema kätte.

1932. aastal õnnestus Tahvanainenil järjekordselt illegaalselt N. Liidu - Soome piiri ületanud vene agendilt salajasi luuredokumente hankida ja viis need 9. augustil 1932 isiklikult presidendi Svinhufvudi koju. Samal ajal tuli sinna tollane kaitsenõukogu esimees (siis veel kindral) Mannerheim, kes värbas Tahvanaineni oma usaldusmeheks.

Ohvitser Vilho Tahvanainen valdas mitut keelt, oli Soome luureagent ja erikuller, kes täitis marssal Mannerheimi eriülesandeid.

1939. a. novembris kohtus Tahvanainen marssal Mannerheimi käsul Eestis, Narva lähistel agent Gregoriga, kes väidetavalt oli eesti päritoluga Vene polkovnik. Sellel kohtumisel andis agent Tahvanainenile üle kaks ümbrikku dokumentidega ja kaks filmirulli.

12. novembril hommikul tutvus Mannerheim saadud luureandmetega ja sattus nende dokumentidega tutvudes suurde hämmingusse. Dokumentidest selgus, et 15. oktoobril 1939 sõlmisid N. Liit, Inglismaa ja Prantsusmaa Moskvas salajase koostööpakti.

Poolteist kuud hiljem, 30. novembril 1939 alustas N. Liit Soome vastu sõda. Lääneriikidega sõlmitud kolmikpaktist tulenevalt polnud sõja alustamise eesmärgiks hoopiski mitte N. Liidu riigipiiride nihutamine Leningradist kaugemale, vaid kogu Soome okupeerimine, et seejärel tungida Põhja-Norrassa ja Põhja-Rootsi.

Marssal Mannerheimi poolt kogutud luureandmete põhjal oli N. Liidul 1940. aastal olemas järgmine tegevuskava:

Lääneriikide vaikival nõusolekul pidi Punaarmee 1940. aasta märtsiks okupeerima ja annekteerima Soome. Balti riigid pidi Nõukogude Liit okupeerima ja annekteerima hiljemalt 1940. aasta maikuu lõpuks. Nimelt teatas Stalini 28. jaanuaril 1940 Briti mereväeministrile Winston Churchillile saadetud kirjas, et kogu Soome, kaasa arvatud saared, on 15. maiks 1940 Punaarmee poolt vallutatud. Stalini kirjale vastates esitas Churchill konkreetse kava Suurbritannia, Prantsusmaa ja Nõukogude Liidu ühisrinde loomiseks, mis nägi ette Saksamaa ründamist kolmest suunast korraga.

1940 kevadel pidid Suurbritannia ja Prantsusmaa koos Hollandi ja Belgia vägedega alustama sõjategevust Saksamaa vastu. Põhjarinde loomiseks pidid Briti väed maabuma Norras ööl vastu 15. maid. Brittidega liitunud prantslased pidid võtma oma kontrolli alla Taani ja Lõuna-Rootsi, kus oli ette nähtud luua Saksamaa vastu alustatava sõja lõunarinne.

Jugoslaavia pidi ründama Saksamaad "Böömi hobuseraua" kaudu, mida tõendasid 1940. aastal La Charités Prantsuse kindralstaabis sakslaste kätte saagiks langenud dokumendid.

Erkki Hautamäki raamatu kaas

Hitler jõudis ette

Neist rünnakuplaanidest sai aga Hitler teada. Nimelt saatis üks saksa luureagent 8. veebruaril 1940. aastal Londonist Berliini järgmise sisuga salajase kiirteate:

"Londoni lennuväljale maandus kahemootoriline ilma riigi tundemärkideta, tõenäoliselt N Liidule kuuluv lennuk. Lennukit saabus vastu võtma mereminister Winston Churchill isiklikult. Lennuväljal olid kehtestatud äärmiselt ranged turvanõuded. Kedagi lähedale ei lubatud. Lennuki meeskond jäi paigale. Külaline ja kõrges auastmes ohvitser lahkusid koos Churc-hilliga autos."

Otsekohe tõusid Saksamaal õhku häireseisundis Luftwaffe hävituslennukid. Agendi poolt mainitud kahemootoriline tundmatu lennuk tabati tagasiteel mere kohal ja sunniti maanduma

ühel Põhja-Saksamaa lennuväljal. Põhjenduseks toodi lennukil riiklike tunnuste puudumine. Järgneva 3–4 tunni jooksul kontrolliti äärmise põhjalikkusega nii lennukit, selle meeskonda, kui reisijat. Nende juurest leitud dokumendid fotografeeriti ja seejärel lubati lennukil lendu jätkata.

9. märtsil 1940 võttis marssal Mannerheim vastu Saksa kulleri, Hitleri usaldusmehe, kolonelleitnant Josep Veltjensi, kes edastas Mannerheimile Saksamaa juhtkonnalt poolt saadetud kirja. Selle Mannerheimi arhiivi säiliku K/8/24 kirja tekst oli järgmine:

Soome marssalile C. G. E. Mannerheimile

Saksa Riigi valitsus annab 07.03.40 saadud informatsiooni kohta teada, et eksisteerib Saksamaa vastu suunatud Inglise - Vene rünnakuplaan, mis näeb ette invasiooni Balti riikides ja Skandinaavias. Saksa valitsus ei või oodata, kuni see plaan realiseerub. Ta ei ole mingil juhul nõus sellega, et sõjalised operatsioonid kanduksid Saksa Riigi territooriumile.

Inglise-Prantsuse invasiooni ennetamiseks ja Norra ning Taani okupeerimise takistamiseks rakendab Saksamaa preventiivseid abinõusid. Kui Vene sõjaväed peaksid Botnia lahest (Põhjalahest) alustama rünnakut Soomele ja Rootsi rannikule, okupeerivad Saksa relvajõud Norra ja Taani. Saksa õhujõud alustavad niisugusel juhul ka otsemaid õhurünnakuid nende Soome territooriumi osadele, kust Vene vägede pealetung lähtub.

Kui Soome soovib Vene vägedele vastupanu osutamisel Saksa vägedelt abi, peab ta Saksa valitsusele esitama järelepärimise, kas viimane on oma õhujõududega toetamisega nõus. Saksa valitsus palub õhujõudude toetuse soovist teatada otse Riigi välisasjade ministrile.

Berlin, 02. 04. 1940

J. von Ribbentrop

Hermann Göring

Saksa Riigi välisasjade minister

riigimarsal

Kirjale olid lisatud: fotokoopia 15. oktoobril 1939 sõlmitud, Stalini ja Churchilli allkirjadega sõjalisest salalepingust ning sinna juurde kuuluvad lepingu realiseerimise plaanid; Skandinaavia aerofotod strateegilist ja taktikalist laadi märkmetega Inglise ja Prantsuse vägede põhja poolt Saksa Riigi piiride poole plaanitavate sõjalis-operatiivsete liikumiste kohta; Lääne ja Ida ühise Saksamaa vastu kavatsetava sõja organiseerimise ning teostamise selgitus, millele olid juurde lisatud aerofotode koopiaid liitlaste operatiivplaanide kohta Norras ning Saksamaa neljal rindel sõjalisse haardesse võtmise kava ja rünnakuskeemid.

Pärast Soome okupeerimist Nõukogude Liidu poolt ja peale seda, kui Briti-Prantsuse ekspeditsiooniväed olid hõivanud Norra, Taani ja Lõuna-Rootsi, pidi lepinguosaliste ühine kindralstaap koostama ühise ofensiivpealetungi ajakava, kus nähti ette, et Inglise ekspeditsiooniar mee üksused Põhja-Prantsusmaal marsivad koos Prantsuse armeega Belgiast läbi ja asuvad Reini rindel rünnakule. Samal ajal Nõukogude Liidu, Inglismaa ja Prantsusmaa merejõud isoleerivad Saksa sõjalaevastiku, tõkestades põhjapoolse Põhjamere ja Doveri ning Calais' harukanali kuni Saksa armee kahjutuks tegemiseni.

Rünnakuplaani järgi pidi peamine löök Saksamaale antama põhjast Skandinaavia ja Taani ning idast Baltikumi kaudu. Operatsioonide kindralstaap pidi jääma Pariisi.

Prantsuse ja Inglise õhujõudude ühine kindralstaap pidi moodustama otsekohe koos Nõukogude Vene õhujõudude kindralstaabiga tööühma, mille operatiivseks eesmärgiks oli Saksa õhujõududele hävitava löögi andmine, et seejärel ühiselt alustada maismaaooperatsioone.

Sõjalisele salaleppele oli Nõukogude vene kindralstaabi nõudmisel lisatud merekaardid, kus olid märgitud Norra vetes asuvad miiniväljad. Inglismaa *Royal Navy* pidi alustama Norra vete mineerimist 5.-6. aprillil 1940. Lisatud kaardil olid tähistatud oma merejõudude jaoks miinidest vabaks jäetud veeteed.

Mannerheimi salateenistuse andmetel oli Briti admiraliteet kinnitanud oma valmisolekut NSV Liiduga 15. okt. 1939 sõlmitud kokkulepete täitmiseks ning andnud nõusoleku Soome annekteerimiseks N. Liidu poolt, mis pidi olema lõpule viidud mais 1940. Norra ja Taani okupeerimise tähtajaks oli määratud 15. mai 1940. Sündmuste edasise arengu käigus otsustati aga tähtajad tuua 1940. aasta märtsi keskele.

Briti-Prantsuse invasioonikavad nägid veel ette Lõuna-Rootsi okupeerimise koos Göteborgi linnaga. Vastavalt Briti admiraliteedi kavale pidi kuninglik laevastik sulgema Saksa sõjalaevadele teed Põhjamere, Skagerraki ja Kattegati.

Rahusobitaja Rudolf Hess

Rudolf Hess

Teatavasti lendas 10. mail 1941 ootamatult Inglismaale Hitleri lähedal seisnud Rudolf Hess. Mannerheimi materjalide põhjal saab selgemaks tema lennu eesmärk, milleks oli soov, alustada läbirääkimisi rahu sõlmimiseks Saksamaa ning Inglismaa vahel, et ära hoida sõda Euroopas. Arvatavasti oli Hessil kaasas 15. oktoobril 1939. aastal Moskvas sõlmitud N. Liidu, Inglismaa ja Prantsusmaa sõjalise salapakti koopia. Nagu teada, arreteeriti Hess Inglismaal ja määrati hiljem Nürnbergi sõjatribunali poolt eluks ajaks vangi. Ka Hessi materjalid on kuni 2017. aastani salastatud.

Kuid Hitler nurjas need lääneriikide ja N. Liidu rünnakuplaanid, andes käsu välksõjakäikude alustamiseks, et päästa Saksamaa ja Euroopa punase teerulliga lõmastamisest. 9. aprillil andis Hitler käsu operatsiooniks "Weserübung" (Taani ja Norra sõjakäiguks) ja alustas 8. mail 1940 läänes ohtlikku sõda kahel rindel. Samal ajal kui Wehrmacht võitles Norras, alustas Hitler 10. mail 1940 sõda Prantsusmaa vastu.

Mõlemad Saksamaa poolt alustatud välksõjad ajasid nurja N. Liidu ja lääneliitlaste Saksamaa ründamise plaanid ja N. Liidu ning liitlaste sõjaline alians oli sunnitud muutma oma Saksamaa alistamise strateegilist kava.

Pärast Prantsusmaa alistumist ning Norras ja Taanis maabunud Briti-Prantsuse ekspeditsioonikorpusse tagasilöömist ning nende maade hõivamist sakslaste poolt, pidi punaarmee, mis vahepeal oli oma relvajõude oluliselt suurendanud, andma Stalini kavandatud rünnakuplaani järgi 1941. aasta juuli algul Saksamaale sõjalise pealöögi. Kuid ka seekord ennetas Hitler Stalini grandioosse rünnakuplaani „Groza“ ja alustas 21. juunil sõda N. Liidu vastu.

Marssal Mannerheimi arhiiv jäi aastakümneteks suletuks

1945. aastal vaatasid Mannerheim ja Tahvanainen kogutud saladokumendid üle. Osa neist hävitati, osa anti riigiarhiivi. Tähtsamatest dokumentidest tehti koopiad, mis hiljem Tahvanaineni valdusse jäid.

Soome president Paasikivi, kes 1945. aastal jättis Soome edasise saatuse Nõukogude Liidu otsustada, nõudis Vilho Tahvanaiselt surmaaehvardusel, et see neid N. Liitu ja lääneliitlasti rängalt süüdistavaid materjale ei publitseeriks, ega reedaks nende olemasolu mitte kellelegi. Nii ei saanud Tahvanainen neid materjale avalikustada ja andis need edasi autoriteetsele ning usaldusväärsele ohvitserile V. O. Oramale, soovitades, et see need esimesel võimalusel avaldaks.

Kuid ka Oramal ei õnnestunud tollal Soomes valitsenud poliitilistes tingimustes Mannerheimi sõjalisi luurematerjale publitseerida, kuna Paasikivi järglane Urho Kaleva Kekkoneni poliitiliseks jooneks olid soojad ja sõbralikud suhted Nõukogude Liiduga. Nii oli ka Orama sunnitud oma kõrge ea ja halva tervise tõttu need materjalid omakorda edasi andma erumajor Hautamäkile, kes nende publitseerimisega tegeles ja alles hiljaaegu need raamatuna avaldas.

Peale liitlastega sõlmitud pakti läbikukkumist muutis Stalin oma seisukohta. Nüüd püüdis ta igati õigustada oma liitu hitlerliku Saksamaaga, kiites Saksamaa vallutusi Euroopas ja manas lääneliitlasti Saksamaa ründamise kavatsuste pärast.

29. märtsil 1940 toimunud NSV Liidu Ülemnõukogu istungil ütles välisasjade rahvakomissar V. Molotov oma ettekandes muuhulgas:

“/.../ Kuna Nõukogude Liit ei tahtnud saada Inglismaa ja Prantsusmaa käsilaseks selle imperialistliku poliitika elluviimisel Saksamaa vastu, on nüüd nende seisukohad Nõukogude Liidu vastu muutunud veelgi vaenulikumaks, tõendades ilmekalt, kui sügavad klassijured on

imperialistide vaenulikul poliitikal sotsialistliku riigi vastu.”

Võib arvata, et Moskva sellise kahepalgelise käitumise tagamõtteks oli Stalini soov, et Hitler alustaks sõjategevust lääneliitlaste vastu, mis võimaldaks tal käivitada oma rünnakuplaan „Äike” (Groža) ja anda Saksmale hoop selja tagant?

Vaino Kallas

Materjali allikad: - „Die Kameradschaft. Unabhängiges Mittellungsblatt für soldaten” - 1994;
- Hautamäki raamatu kohta ilmunud artiklid;

Artikli autor ei vastuta artiklis toodud faktide õigsuses.